Klimata un enerģētikas ministrija

Iepakojuma un plastmasu saturošo izstrādājumu patēriņa maiņas aspekti

RUDĪTE VESERE, Ph.D.,
Valsts sekretāres vietniece vides aizsardzības jautājumos

Rīga | 29.11.2024.

SATURS

[1] ES politika un normatīvais regulējums

[2] Latvijas normatīvais regulējums

[3] Prasības plastmasu saturošo zvejas rīku apsaimniekošanai

[1] ES politika un normatīvais regulējums

ES DALĪBVALSTU MĒRĶI VIDES RAKSTURLIELUMU UZLABOŠANAI

uzlabot **gaisa kvalitāti** tā, lai par **55 % samazinātu to priekšlaicīgas nāves gadījumu skaitu**, ko izraisa gaisa piesārņojums

uzlabot ūdens kvalitāti, par **50 % samazinot plastmasas atkritumu** daudzumu jūrā, par **30 % – mikroplastmasas** daudzumu, kas nonāk vidē

uzlabot augsnes kvalitāti, par **50 % samazinot barības vielu zudumus** un ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu izmantošanu

panākt, ka par **30 % mazāk cilvēku pastāvīgi traucē transporta** troksnis

Avots: ES Gaisa, ūdens un augsnes nulles piesārņojuma rīcības plānā

2020. GADA PLĀNA RĪCĪBPOLITIKAS UN PRIORITĀRĀS NOZARES

MAZĀK ATKRITUMU, VAIRĀK VĒRTĪBAS

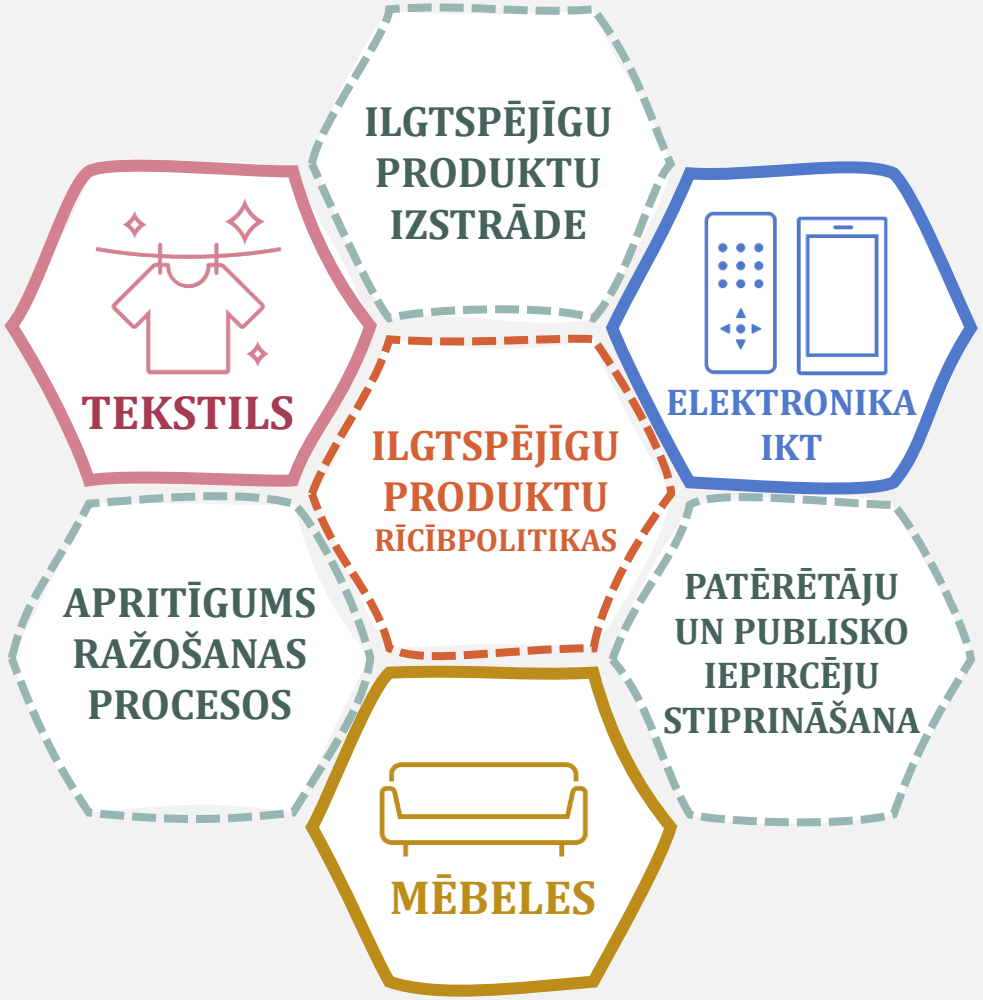

PASĀKUMI, KAS SKAR GALVENĀS PRODUKTU VĒRTĪBU ĶĒDES:

Elektriskās un elektroniskās ierīces. Prioritāra nozare, kurā ieviest principu **"tiesības uz remontu"**. ES mēroga atpakaļnodošanas sistēma.

Līdz 2030. gadam panākt, ka viss ES tirgū nonākušais **iepakojums ir ekonomiski izdevīgā veidā atkārtoti izmantojams vai pārstrādājams.**

Bionoārdāmas vai kompostējamas **plastmasas** izmantošana.

Pārtikas zudumi un to izšķērdēšana - EK rosina noteikt pārtikas atkritumu samazināšanas mērķrādītāju.

APRITES EKONOMIKAS PARADIGMAS STIPRINĀŠANA

Resursu noturēšana saimnieciskajā apritē pēc iespējas ilgi

- **Zaļā publiskā iepirkuma** plašāka pielietošana un **motivējošas nodokļu sistēmas** veidošana
- **Industriālās simbiozes** veicināšana produktu ražošanā
- **Eko-dizains, ekomarķējums**, tā piemērošanas uzraudzība un **"zaļmaldināšanas" ierobežošana**
- Veicināt produktu **atkārtotu izmantošanu, labošanu, remontu**, tādējādi, veicinot sociālo uzņēmējsabiedrību un veidojot jaunas darba vietas
- **Sabiedrības izpratnes un paradumu maiņas veicināšana**, veicinot labās prakses apmaiņu un vairošanu

ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS MĒRĶI

Par 50% samazināt radīto sadzīves atkritumu daudzumu

Samazināt apglabāto atkritumu daudzumu no kopējā
→2035. g. 10%

Fakts 2022.g. - 49%

Palielināt atkritumu pārstrādi
→2025. g. 55% | →2030. g. 60% | →2035. g. 65%

Fakts 2022.g. – 51%

Palielināt radītā izlietotā iepakojuma pārstrādi
→2025. g. 65% | →2030. g. 70%

Fakts 2022.g. - 60%

EK INICIATĪVA IEPAKOJUMA APSAIMNIEKOŠANAS JOMĀ (1)

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes **Regulai par iepakojumu un izlietoto iepakojumu**, ar ko groza Regulu (EK) 2019/1020 un atceļ Direktīvu 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu *(pieņemts EP, pēc juristu- lingvistu veiktās pārskatīšanas un Padomes apstiprināšanas stāsies spēkā*)

samazināt pārmērīga un nevajadzīga iepakojuma daudzumu, piemēram, izmantojot pārpakošanas aizliegumu, kā arī atkārtoti izmantojama un uzpildāma iepakojuma risinājumus.

paredzēti ierobežojumi un prasības attiecas uz iepakojuma dzīves cikla sākumu – dizains, ražošana, materiāla veids un saturs.

Regulas akcents - **plastmasu saturošs iepakojums**, lai pēc iespējas samazinātu plastmasas atkritumus, it īpaši nepārstrādājamas plastmasas atkritumu apjomus.

EK INICIATĪVA IEPAKOJUMA APSAIMNIEKOŠANAS JOMĀ (2)

Pasākums	Apraksts
Izlietotā iepakojuma samazināšana	Obligāti izlietotā iepakojuma samazināšanas mērķrādītāji uz vienu iedzīvotāju *(salīdzinājumā ar 2018. gadu: 2030. gadā 5 % samazinājums, 2035. – 10 % un 2040. – 15 %).*
Pārstrādātās plastmasas saturs iepakojumā	Noteiki augsti mērķrādītāji attiecībā uz pārstrādātā materiāla saturu plastmasas iepakojumā *(10% līdz 35% 2030. gadā un no 50% līdz 65% 2040. gadā).*
Atkārtota lietošana	Mērķrādītāji attiecībā uz iepakojuma atkātotu lietošanu (*10% līdz pat 40% jau 2030. gadā).*
Depozīta sistēma	No 2029. gada obligāta depozīta sistēma dzērienu iepakojumam (stiprais alkohols, piens un piena produkti nav iekļauti). No prasības var atkāpties, ja dalībvalsts nodrošina dalīto savākšanu šo veidu iepakojumam 90% apmērā.

EK INICIATĪVA IEPAKOJUMA APSAIMNIEKOŠANAS JOMĀ (3)

Pasākums	Apraksts
Iepakojuma materiāla pārstrādājamība	Iepakojums no materiāla, kuru var pārstrādāt (min. 70% 2030. gadā).
Iepakojuma vienības samazinājums	Prasības tukšam apjomam iepakojuma vienībā (maks. 50% 2030. gadā grupas, transporta un e-tirdzniecības iepakojumam).
Aizliegums plastmasas iepakojumam	No 2030. gada: plēve grupas iepakojumam; augļiem un dārzeņiem zem 1,5 kg; HORECA vienreiz lietojamie trauki uz vietas (ēdieni, dzērieni, kosmētika un higiēnas prece);
Iepakojuma marķēšana	Obligātas prasības iepakojuma marķēšanai (materiāla veidi un vai ir atkārtoti lietojams, 24 mēneši pēc regulas stāšanās spēkā).

[2] Latvijas normatīvais regulējums

IEPAKOJUMA normatīvie akti

Likumi

Dabas resursu nodokļa likums

Iepakojuma likums

MK noteikumi

Ministru kabineta 2010. gada 19. oktobra noteikumi Nr. 983 **"Noteikumi par izlietotā iepakojuma reģenerācijas procentuālo apjomu, reģistrēšanas un ziņojumu sniegšanas kārtību un iepakojuma definīcijas kritēriju**

Ministru kabineta 2017. gada 16. augusta noteikumi Nr. 480 **"Noteikumi par atbrīvojuma piemērošanu no dabas resursu nodokļa samaksas par iepakojumu un vienreiz lietojamiem galda traukiem un piederumiem "**

IEPAKOJUMA IEDALĪJUMS

PRIMĀRAIS

Tirdzniecības iepakojums

Iepakojums, ko izmanto, lai izveidotu tirdzniecības vienību

Nonāk pie galalietotāja vai patērētāja tirdzniecības vietā

SEKUNDĀRAIS

Iepakojums, ko izmanto noteikta daudzuma tirdzniecībai paredzētu preču vienību kopīgai iepakošana

Pie patērētāja tas var nonākt neizsaiņots, vai arī to atdala no preces tirdzniecības vietā

Sekundārā iepakojuma noņemšana neietekmē preces raksturlielumus

TERCIĀRAIS

Transporta iepakojums

Iepakojums, ko izmanto, lai pārvadātu preces, lai izvairītos no preču bojāšanas pārvadāšana laikā

Nav konteineri, ko izmanot gaisa, ūdens, sauszemes pārvadājumiem

DRN MAKSĀTĀJS – RAŽOTĀJS

DALĪBA RAS IEPAKOJUMAM IR OBLIGĀTA

LĪGUMS par dalību RAS vai veido RAS

VALSTS VIDES DIENESTS SLĒDZ LĪGUMU AR RAS, PIEŠĶIR ATBRĪVOJUMU NO DRN UN UZRAUGA RAS DARBĪBU

RAS APSAIMNIEKOTĀJS ORGANIZĒ UN UZŅEMAS ATBILDĪBU PAR SISTĒMAS ĪSTENOŠANU

Nodrošina un finansē

RAS

Ievēro darbībā un lēmumu pieņemšanā caurredzamības principu, tai skaitā pamato ar RAS īstenošanu saistītās izmaksas

Nemaksā DRN

DRN OBJEKTU UZSKAITE, DATU APKOPOŠANA

PILNS ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANAS CIKLS,

NO 01.07.2024 MAKSĀ PAR NEPĀRSTRĀDĀTO PLASTMASAS IEPAKOJUMU

SABIEDRĪBAS IZGLĪTOŠANA UN IESAISTĪŠANA

NOTEIKTO MĒRĶU IZPILDE, AUDITĒŠANA, ZIŅOŠANA

PAŠU RESURSS ES BUDŽETĀ

- Eiropas Savienības daudzgadu finanšu shēma nosaka, ka no 2021. gada kā pašu resursu groza sastāvdaļa ir valsts iemaksa, kas tiek aprēķināta par katru nepārstrādātā izlietotā **plastmasu saturošā iepakojuma kg - 0,80 €/kg.**

- Saskaņā ar Dabas resursu nodokļa likumu **no 2024.gada 1.jūlija ražotāju atbildības sistēmām** būs jāmaksā nodoklis par to plastmasas un kompozīta iepakojuma apjomu, kas pārskata periodā nav pārstrādāts (pirmais maksājums 2025.gada rudenī).

Dabas resursu nodokļa likums (plastmasas iepakojums)

Jauni nodokļa objekti:

RAS no 01.07.2024. aprēķina un līdz 23.10.2025. iemaksā DRN:

- **0,80** ***euro*** par vienu kg plastmasas iepakojuma, kurš ir pārstrādājams, bet netika pārstrādāts pārskata periodā vai par vienu kg plastmasas iepakojuma, kura materiāla īpašības neļauj to pārstrādāt un kurš tika reģenerēts pārskata periodā;

- **1,25** ***euro*** par vienu kg plastmasas iepakojuma, kura materiāla īpašības neļauj to pārstrādāt un kurš netika reģenerēts pārskata periodā.

2024. gada 15. oktobra grozījumi MK 16.08.2017. Nr. 480 «Noteikumi par atbrīvojuma piemērošanu no dabas resursu nodokļa samaksas par iepakojumu un vienreiz lietojamiem galda traukiem un piederumiem» (1)

- **Ražotājs sadala iepakojuma veidus**, kas pilnībā vai daļēji sastāv no plastmasas (polimēru) izejmateriāliem, uz pārstrādājamajiem un nepārstrādājamajiem.

- **Iepakojumu** uzskata par pārstrādājamu, ja tas atbilst vienam no kritērijiem:
  1) iepakojuma materiāla veids atbilst MK noteikumu Nr. 480 jaunajam 8. pielikumam (Plastmasas iepakojuma veidi no monopolimēra materiāla);
  2) pārstrādājamību pamato ar vienu no šādiem dokumentiem:
  - iepakojuma ražotāja vai iepakotāja apliecinājuma dokuments;
  - pārstrādes rūpnīcas apliecinājuma dokuments.

- **VVD pārbauda** apliecinošos dokumentus.

2024. gada 15. oktobra grozījumi MK 16.08.2017. Nr. 480 «Noteikumi par atbrīvojuma piemērošanu no dabas resursu nodokļa samaksas par iepakojumu un vienreiz lietojamiem galda traukiem un piederumiem» (2)

NOTEIKUMI

- **RAS komersants (apsaimniekotājs) maksās DRN** par pārstrādājamo un nepārstrādājamo iepakojumu, kas sastāv no plastmasas (polimēru) izejmateriāliem, ieskaitot kompozīta iepakojumā esošo plastmasas daļu, un kas pārskata periodā nav pārstrādāts vai reģenerēts.

- **DRN tiks aprēķināts, pamatojoties uz sagatavoto pārskatu** atbilstoši MK 16.08.2017. noteikumu Nr.480 7.pielikumam.

CEĻA KARTE "NO PLASTMASAS PIESĀRŅOJUMA BRĪVA SABIEDRĪBA 2030. GADĀ"

Valsts digitālās attīstības aģentūra

LATVIJAS ZAĻAIS PUNKTS

Klimata un enerģētikas ministrija

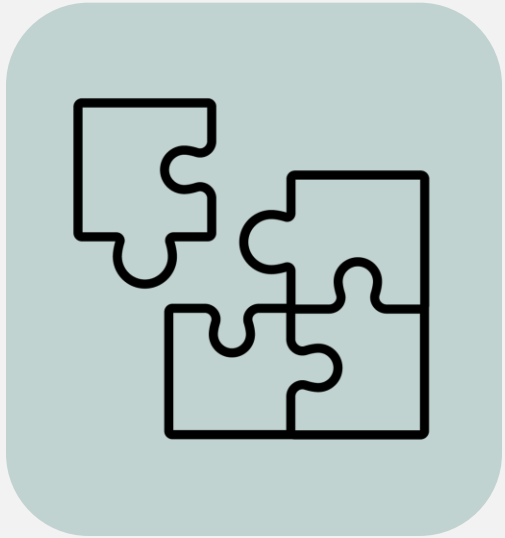

LIFE integrētā projekta

Atkritumi kā resursi Latvijā aktualitātes

Jūras piesārņojums ar plastmasām - viena no graujošākajām mūsdienu globālajām problēmām, ko rada resursu neilgtspējīga izmantošana

- Katru gadu pasaules okeānu ūdeņos nonāk 8 milj. t plastmasas

- Plastmasas pudelēm vajag 450 gadu, lai tās sadalītos jūras vidē

- 260 pasaules sugu ir apdraudētas no tā, ka norij kādu (plastmasas) atkritumu, tīklus u.c.

- Katru gadu bojā aiziet 100 000 jūras dzīvnieku: vaļu, roņu, bruņurupuču, delfīnu, kas cietuši no atkritumiem

[3] PRASĪBAS PLASTMASU SATUROŠO ZVEJAS RĪKU APSAIMNIEKOŠANAI

Plastmasas zvejas rīkiem ražotāju paplašinātās atbildības sistēma (RAS) - 31.12.2024. [1]

PLASTMASU SATUROŠU IZSTRĀDĀJUMU PATĒRIŅA SAMAZINĀŠANAS LIKUMS (*10. pants*)

Ražotājs, kas laiž tirgū **plastmasu saturošus zvejas rīkus**, nodrošina šo rīku atkritumu apsaimniekošanu:

- **Izveidojot un piemērojot** RAS

VAI

- **Slēdzot līgumu** ar RAS komersantu par dalību RAS

Plastmasas zvejas rīkiem ražotāju paplašinātās atbildības sistēma (RAS) - 31.12.2024. [2]

Ministru kabineta 2022. gada 13. decembra noteikumi Nr. 781
«Noteikumi par ražotāja paplašinātās atbildības sistēmas izveidi un piemērošanu plastmasu saturošiem izstrādājumiem»

- **prasības apsaimniekotājam** (9.punkts)
- **apsaimniekotājs**, kurš apsaimnieko plastmasu saturošu zvejas rīku atkritumus, nodrošina, ka **vismaz 25 % no gadā savāktajiem plastmasu saturošu zvejas rīku atkritumiem ir sagatavoti atkārtotai lietošanai vai pārstrādāti,** sākot ar 2025. gada 1. janvāri (10.punkts)

Plastmasas zvejas rīkiem ražotāju paplašinātās atbildības sistēma (RAS) - 31.12.2024. [3]

Ministru kabineta 2022. gada 11. janvāra **noteikumi Nr. 28** «Noteikumi par kārtību, kādā iesniedzami ziņojumi par plastmasu saturošiem izstrādājumiem, un kritērijiem šo izstrādājumu klasifikācijai»

- **Ziņojums** par plastmasu saturošiem zvejas rīkiem un savāktajiem plastmasu saturošu zvejas rīku atkritumiem

Dabas resursu nodoklis

- **Nodokļa maksātājs** – persona, kas pirmā Latvijas Republikas teritorijā **realizē vai** savas saimnieciskās darbības nodrošināšanai **izmanto** no citām valstīm ievestos plastmasu saturošus zvejas rīkus **un nepiemēro** tiem RAS saskaņā ar Plastmasu saturošu izstrādājumu patēriņa samazināšanas likuma prasībām (10.pants).

- **Nodokļa likme** par plastmasu saturošiem zvejas rīkiem — **4,80 *euro* par vienu kilogramu**

Avots: https://helcom.fi/helcom-at-work/ministerial-meetings/2018-brussels/it-can-be-done-enviromental-cartoons/

Klimata un enerģētikas ministrija

MĒS KOPĀ VEIDOJAM MŪSU NĀKOTNI!